

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 338.24.021.8:330.1+330.3

ПОТЕНЦІАЛ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ПРОБЛЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ

В.В. Микитенко, доктор економічних наук.

Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», м. Київ

© Микитенко, В.В., 2014.

Стаття отримана редакцією 13.10.2014 р.

Вступ та постановка проблеми у загальному вигляді. Поглиблене вивчення проблем фундаментальних і природничих наук, економіки, екології, техніки й технології в контексті забезпечення надійності функціонування національного господарства дозволяє засвідчити, що наразі пріоритетне значення має формування вихідної інформаційно-методичної бази для ідентифікації масштабів стратегічного потенціалу реального сектора регіональної економіки України [1] та побудови комплексу модельних рішень структурного типу з метою об'єктивізації параметрів потенціалу сталого розвитку держави (тобто формалізації комплексної моделі $(ПЕ)^2СІ^2$ -структура [2]). Остання відтворюватиме структурно-динамічні зрушення в межах соціально-економічної системи України (за структурними моделями потенціалів: природно-ресурсного, промислового, енергоефективності, економічної безпеки, структурних змін, інноваційного та інформаційного). Реалізація на практиці управління зазначеного концептуально-аналітичного підходу дозволить сформувати організаційно-економічну основу для запровадження дієвого стратегічного набору економічної політики, яку зараз слід здійснювати в умовах ресурсних обмежень і постійного нарощення суспільно-політичних загроз українському державотворенню (засвідчено й доведено у попередній науковій праці [3]).

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій, виділення нерозв'язаних раніше частин загальної проблеми. У контексті розв'язання науково-прикладної проблеми щодо об'єктивізації основних домінант економічної політики в державі необхідно визнати таке: теоретичним і прикладним аспектам розв'язання багатогранної проблеми щодо оцінювання потенціалу сталого розвитку України та її регіонів присвячено низку наукових праць, серед яких своєю вагомістю відзначаються розробки: О.М. Алімова, О.І. Амоші, С.І. Бандура, Б.М. Данилишина, А.Б. Качинського, О.В. Царенко, С.М. Шкарлета та інших (окремий доробок представлено у розробках [3 – 6]). Однак, віддаючи належне попередньому науково-прикладному інструментарію та методологічним здобуткам учених-економістів, необхідно визнати, що за їх використання стає неможливим формування організаційно-економічних засад розроблення дієвої державної

економічної політики без чіткого визначення об'єктів локалізації зусиль у контексті активізації процесів переходу соціально-економічної системи до сталого розвитку в умовах ресурсних обмежень і постійного нарощення суспільно-політичних і військово-економічних загроз (протягом 2013 – 2014 рр.).

Формулювання мети статті. Відтак метою статті є теоретико-методологічне обґрунтування і прикладне оцінювання/об'єктивізація масштабів розвиненості потенціалу сталого розвитку України з розмежуванням вагомості впливу його конститутивно-ключових елементів на процеси сталого розвитку в умовах ресурсних обмежень.

Основний матеріал і результати. Репрезентація вагомості впливу процесів формування, нарощення та освоєння потенціалу сталого розвитку як детермінанти макросистемної еволюції держави в контексті формування і реалізації дієвої економічної політики деталізовано у науковому доробку [2]. Розв'язання цього завдання було здійснено з урахуванням:

а) варіантів розвитку подій у контексті реалізації інтеграційних перспектив держави за національним економічним паритетом;

б) детального опису міжнародної економічної політики при викладенні її діалектики взаємозв'язку та взаємостимулювання з потенціалом сталого розвитку;

в) детермінант сучасної системи оцінювання масштабів потенціалу сталого розвитку шляхом інкорпорації її елементів до альфи й омеги зовнішньої та внутрішньої економічної політики України. Однак наведені результати потребуватимуть надалі обчислення обсягів ресурсного забезпечення для забезпечення цільових досягнень на шляху реалізації інтеграційного вибору держави.

При цьому, розрахунки, які були отримані у роботі [2] з урахуванням вагових коефіцієнтів за кожним з елементарних потенціалів за складу потенціалу сталого розвитку, як видно, були обчислені за значеннями найвагоміших коефіцієнтів кореляції між основними регресорами впливу на темпи генерування системних ознак у межах національної економічної системи до її сталого розвитку. Наведене і дозволило автору цієї статті використати їх з метою групування окремих регіонів за декількома рівнями кількісно-якісного розвитку з урахуванням масштабів розвиненості промислового потенціалу (вихідні дані у табл. 1, а інших елементарних складових – за табл. 2 – 3), що було ідентифіковано за вимірами масштабів розвиненості потенціалу сталого розвитку.

Результати обчислень, які надано автором у табл. 4, забезпечили об'єктивне ранжування сучасних регіонів держави (протягом 2006 – 2012 рр. для прикладу здійснено групування дванадцяти регіональних соціально-економічних систем у табл. 5) і відтак здійснити обґрунтування кількісно-якісних параметрів якого забезпечено побудованими у дослідженні лініями ідентифікації. Відмітимо, що останні стали основою для обчислення кількісно-якісних значень потенціалу сталого розвитку, які й розмежовано за чотирма рівнями, а саме: низьким, перехідним, середнім і високим (масштабів розвиненості потенціалу сталого розвитку), що визначає пріоритетні напрями локалізації зусиль як у державі в цілому, так і за кожним регіоном зокрема¹ (у т.ч. і в межах регіональних промислових комплексів (РПК)–України).

Їхні значення перевірено на адекватність за використання цільового програмного забезпечення «MainStream.For.IC v.6.3/5.1» (авторське свідоцтво [7]) на основі розробленого й обґрунтованого ряду експериментальних мультирівневих показників масштабів потенціалу сталого розвитку України та стратегічного потенціалу реального сектора економіки, що формалізовано дослідниками відповідно до визначених науково-прикладних завдань.

Згідно з наведеним вище, можна підтвердити, що за результатами побудови багаторівневої системи порівняльних показників (абсолютних, відносних, узагальнених інтегральних показників) ідентифікації масштабів розвиненості потенціалу сталого розвитку України (наведене здійснено за єдиним критерієм оцінки) з обґрунтуванням їхньої економічної сутності та прийнятності до застосування в системі національних рахунків (приклад розрахунку за елементарними потенціалами зі складу потенціалу сталого розвитку наведено у табл. 6)

¹ Однак слід зважати і на те, що лютий – серпень 2014 року відтворює, наразі деструктивні ознаки функціонування національного господарства, коли, крім нарощення рівня реальних загроз, загострюється проблема «практико орієнтованості» інституційного розвитку, яка зводиться переважно до питань взаємодії органів державної влади з регіональними інститутами, залишаючи за межами теоретичного мислення проблематику регулювання процесів соціально-економічного розвитку регіонів, міст тощо.

можна встановити таке:

а) розробити й обґрунтувати оптимальний варіант розв'язання науково-прикладного завдання щодо ідентифікації потенціалу сталого розвитку для кожного регіону України на шляху реалізації інтеграційного вибору держави;

б) масштаби й обсяги зусиль і витрат, які можна залучити до процесів трансформації як національної економічної системи, так і регіональних соціально-економічних систем до нового рівня їхнього розвитку;

в) як видно з даних табл. 6, наразі національне господарство знаходиться на перехідному рівні розвиненості, що встановлено з урахуванням вимірів енергоефективності та результативності управління забезпеченням економічної безпеки, у т.ч. і в енергетичній та газовій сферах).

Таблиця 1

Вихідні виміри для обчислення (як приклад) масштабів розвиненості промислового потенціалу України в контексті генерування процесів сталого розвитку держави (у порівняльних цінах 2012 р.)*

Окремі регіони держави	Частка РПК у загальному обсязі ВДВ	ВДВ, млрд. грн.								Обсяг реалізованої промислової продукції, млрд. грн.	Кількість впроваджених прогресивних технологічних процесів	Обсяг експорту промислової продукції, млрд. грн.											
		промисловості в регіоні, у цілому				у т.ч. теплоенергетична промисловість																	
		Ретроспективний період, роки																					
2010	2011	2012	2012/2010	2010	2011	2012	2012/2010	2010	2011	2012	2012/2010	2010	2011	2012	2012/2010	2010	2011	2012	2012/2010	2010	2011	2012	2012/2010
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22		
Вінницький	2,0	3,9	4,3	5,2	1,3	0,9	1,1	1,4	1,6	16,1	20,3	21,9	1,4	39	24	41	1,1	0,5	0,6	0,8	1,6		
Дніпропетровський	39,0	35,6	49,6	98,1	2,8	2,7	3,2	3,5	1,3	203,1	266,8	271,8	1,3	57	83	101	1,8	8,0	10,4	11,7	1,5		
Донецький	21,7	42,1	52,9	56,3	1,3	4,8	5,25	6,3	1,3	11,9	14,2	16,5	1,4	70	79	84	1,2	13,1	17,2	19,6	1,5		
Житомирський	1,7	3,8	4,9	5,3	1,4	0,5	0,5	0,5	1,0	66,7	81,1	85,5	1,3	20	43	66	3,3	0,3	0,5	0,7	2,3		
Запорізький	3,8	14,6	16,0	17,1	1,2	3,0	3,6	4,3	1,4	38,2	45,3	49,1	1,3	170	509	648	3,8	3,2	4,1	5	1,6		
Київський	3,0	7,2	7,4	7,8	1,1	1,6	1,6	1,8	1,1	73,8	97,6	100,1	1,4	19	16	23	1,2	1,3	1,7	2	1,5		
Луганський	8,6	17,1	20,4	22,2	1,3	1,6	1,8	2,0	1,3	30,9	27	27,1	0,9	29	43	57	2,0	3,3	6,5	7,7	2,3		
Одеський	4,7	7,6	6,7	6,8	0,9	1,0	1,1	1,1	1,1	59,2	72,6	86	1,5	37	31	32	0,9	1,6	1,5	1,5	0,9		
Полтавський	4,0	16,3	18,9	19,6	1,2	1,1	1,3	1,6	1,5	52,3	63,4	65,4	1,3	24	16	8	0,3	2,2	3,3	4,1	1,9		
Харківський	5,5	11,8	13,2	14,3	1,2	1,9	2,1	2,4	1,3	9,5	10,9	11,3	1,2	877	708	879	1,0	1,4	1,9	2,2	1,6		
Херсонський	1,4	2,4	2,5	2,6	1,1	0,3	0,4	0,4	1,3	12,1	15,2	17,2	1,4	17	78	84	4,9	0,3	0,3	0,4	1,3		
Чернігівський	1,5	3,2	3,4	3,9	1,2	0,5	0,5	0,7	1,4	16,1	20,3	21,9	1,4	16	19	27	1,7	0,3	0,4	0,6	2,0		
м. Київ	4,9	9,2	11,9	12,8	1,4	2,6	3,0	3,5	1,3	146,8	184,2	187,8	1,3	237	314	389	1,6	7,1	9,0	10,2	1,4		

Джерело* Тут і надалі обчислено та формалізовано автором статті за побудованими у роботі [2] моделями структурного типу.

Таблиця 2

Окремі макроекономічні показники для обчислення (як приклад) масштабів інноваційного потенціалу держави у 2011 – 2012 рр. (у порівняльних цінах 2012 р.)*

Окремі РПК, в межах яких реалізується Стратегія інноваційного розвитку промислових підприємств	Частка РПК у загальному обсязі ВДВ	ВДВ, млрд. грн.								Обсяг реалізованої промислової продукції, млрд. грн.	Кількість впроваджених прогресивних технологічних процесів	Обсяг експорту промислової продукції, млрд. грн.											
		промисловості в регіоні, у цілому				у т.ч. теплоенергетична промисловість																	
		Ретроспективний період, роки																					
2010	2011	2012	2012/2010	2010	2011	2012	2012/2010	2010	2011	2012	2012/2010	2010	2011	2012	2012/2010	2010	2011	2012	2012/2010	2010	2011	2012	2012/2010
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22		
Вінницький	2,0	3,9	4,3	5,2	1,3	0,9	1,1	1,4	0,5	16,1	20,3	21,9	5,8	39	24	41	2	0,5	0,6	0,8	0,2		
Дніпропетровський	39,0	35,6	49,6	98,1	62,5	2,7	3,2	3,5	0,8	203,1	266,8	271,8	42,8	57	83	101	44	8	10,4	11,7	3,7		
Донецький	21,7	42,1	52,9	56,3	14,2	4,8	5,25	6,3	1,5	11,9	14,2	16,5	68,7	70	79	84	14	13,1	17,2	19,6	6,5		
Житомирський	1,7	3,8	4,9	5,3	1,5	0,5	0,5	0,5	-	66,7	81,1	85,5	18,8	20	43	66	46	0,3	0,5	0,7	0,4		
Запорізький	3,8	14,6	16	17,1	2,5	3	3,6	4,3	1,3	38,2	45,3	49,1	10,9	170	509	648	478	3,2	4,1	5	1,8		
Київський	3,0	7,2	7,4	7,8	0,6	1,6	1,6	1,8	0,2	73,8	97,6	100,1	26,3	19	16	23	4	1,3	1,7	2	0,7		
Луганський	8,6	17,1	20,4	22,2	5,1	1,6	1,8	2,0	0,4	30,9	27	27,1	-3,8	29	43	57	28	3,3	6,5	7,7	4,4		
Одеський	4,7	7,6	6,7	6,8	-0,8	1	1,1	1,1	0,1	59,2	72,6	86,0	26,8	37	31	32	-5	1,6	1,5	1,5	-0,1		
Полтавський	4,0	16,3	18,9	19,6	3,3	1,1	1,3	1,6	0,5	52,3	63,4	65,4	13,1	24	16	8	-16	2,2	3,3	4,1	1,9		
Харківський	5,5	11,8	13,2	14,3	2,5	1,9	2,1	2,4	0,5	9,5	10,9	11,3	1,8	877	708	879	2	1,4	1,9	2,2	0,8		
Херсонський	1,4	2,4	2,5	2,6	0,2	0,3	0,4	0,4	0,1	12,1	15,2	17,2	5,1	17	78	84	67	0,3	0,3	0,4	0,1		
Чернігівський	1,5	3,2	3,4	3,9	0,7	0,5	0,5	0,7	0,4	16,1	20,3	21,9	5,8	16	19	27	11	0,3	0,4	0,6	0,3		
м. Київ	4,9	9,2	11,9	12,8	3,6	2,6	3	3,5	0,9	146,8	184,2	187,8	41,0	237	314	389	152	7,1	9	10,2	2,9		

Таблиця 3

Обґрунтування вихідних вимірів ідентифікації масштабів розвиненості енергетичного потенціалу України у 2011 – 2012 рр. (як приклад) за ресурсною компонентою видобутку і використання природного газу*

Окремі регіони держави	Частина у загальному обсязі ВДВ	Динаміка забруднень і викидів промисловістю у НПС, тис. т																				Трансформація й генерування за використання природного газу, млн. куб. м											
		усього споживання природного газу								кінцеве споживання природного газу				перетворення газу у інші види палива і енергії				втрати в мережах при транспортуванні та зберіганні															
		Ретроспективний період, роки																															
		2010	2011	2012	2012/2010	2010	2011	2012	2012/2010	2010	2011	2012	2012/2010	2010	2011	2012	2012/2010	2010	2011	2012	2012/2010												
Вінницький	2,0	103,0	87,3	101,3	0,98	1296,8	1304,8	1312,8	1,0	958	897,8	837,6	0,9	330,3	400,3	470,3	1,4	8,5	6,7	5,9	0,7												
Дніпропетровський	39,0	933,1	950,4	962,0	1,04	5693,8	6079,7	6465,6	1,1	3454,7	3682,3	3909,9	1,1	1597,4	1676	1754	1,1	7,7	0,1	2,3	0,3												
Донецький	21,7	1378,1	1525,9	1514,8	1,10	6359,3	7265,4	8171,5	1,3	3878,1	4495,2	4986,3	1,3	1753,3	1930	2106	1,2	54,3	41,8	38,2	0,7												
Житомирський	1,7	18,4	19,0	18,5	1,01	920,1	982,2	1044,3	1,1	633,1	668,6	696,85	1,1	270,2	294,5	318,8	1,2	16,8	19,2	18,3	1,1												
Запорізький	3,8	217,5	229,3	207,6	0,95	1851,2	2004,8	2158,4	1,2	1205,9	1342,2	1450,7	1,2	643,3	661,1	678,9	1,1	0,3	0,1	0,1	0,3												
Київський	3,0	106,8	113,6	129,4	1,21	2366,2	2524,3	2682,4	1,1	1484,6	1455,8	1489,3	1,0	813,2	1000	1098	1,4	68,3	68,3	55,3	0,8												
Луганський	8,6	511,7	482,0	447,6	0,87	3221,5	3453,8	3686,1	1,1	1635,0	1473,9	1423,2	0,9	849,5	966,9	998,9	1,2	50,2	63,5	59,2	1,2												
Одеський	4,7	29,3	30,5	28,2	0,96	2041,9	2076,9	2089,3	1,0	819,5	839,1	845,3	1,0	582,6	675,7	701,1	1,2	19,1	11,4	13,2	0,7												
Полтавський	4,0	72,8	72,3	67,9	0,93	2078,7	2592,1	2763,2	1,3	1846,9	1488,7	1536,2	0,8	889,3	1066	1037	1,2	10,3	1,5	5,3	0,5												
Харківський	5,5	151,9	174,1	197,6	1,30	3145,7	3603,4	3962,1	1,3	1607,1	1696,7	1684,8	1,0	1533,2	1900	1840	1,2	5,5	6,4	5,9	1,1												
Херсонський	1,4	5,3	5,8	6,4	1,21	540,7	570,0	579,8	1,1	357,1	357,8	357,71	1,0	173,0	200,5	212,3	1,2	10,3	11,3	10,3	1,0												
Чернігівський	1,5	47,4	49,5	45,8	0,97	992,4	1014,4	1031,6	1,0	558,8	556,4	556,7	1,0	400,1	433,7	448,1	1,1	33,5	24,3	25,9	0,8												
м. Київ	4,9	28,6	33,3	32,6	1,14	2899,1	4534,0	5132,1	1,8	412,6	1293,3	1222,1	3,0	2485,4	3240	3112	1,3	1,1	1,1	1,2	1,1												

Джерело * Тут і надалі обчислено та формалізовано автором статті за моделями структурного типу з інкорпорацією їхніх архітектур до структурного комплексу $(PE)^2CF^2$ -структура.

Таблиця 4

Обґрунтування вихідних вимірів для обчислення масштабів розвиненості потенціалу сталого розвитку України (як приклад) для окремих регіонів держави (у порівняльних цінах 2012 р.)*

Окремі регіони держави	Щільність взаємозв'язку між базовими ресурсами впливу на процеси сталого розвитку				Базові компоненти потенціалу сталого розвитку							Масштаби розвиненості потенціалу сталого розвитку, у цілому (дослідницько-експериментальний приклад розрахунку)
	Відносна залежність витрат на реструктуризацію від обсягу випуску продукції	Загальний обсяг інноваційних витрат до обсягу реалізованої продукції і послуг	Загальний обсяг інноваційних витрат до кількості інноваційно активних підприємств	Кількість інноваційно активних підприємств до обсягу реалізованої продукції та послуг	Інформаційний	Інноваційний	Промисловий	Природо-ресурсний	Синтетичні підходи зі складу стратегічного потенціалу України		Структурних змін	
									Економічної безпеки	Енерго-ефективності		
					КВ. 0,10	КВ. 0,15	КВ. 0,20	КВ. 0,10	КВ. 0,10	КВ. 0,15	КВ. 0,20	
	<i>Коефіцієнти взаємості</i>											
Вінницький	0,16	0,78	0,86	0,58	2,1	0,45	1,98	0,65	1,27	1,10	0,88	1,00
Дніпропетровський	0,94	-0,59	-0,92	0,78	2,8	0,89	2,97	0,87	2,09	1,32	1,51	1,52
Донецький	0,86	0,42	0,26	0,81	3,5	0,99	3,19	0,90	2,47	1,13	1,53	1,60
Житомирський	0,55	0,65	0,76	0,59	0,9	0,66	2,23	0,64	0,85	0,89	0,89	1,01
Запорізький	0,99	0,82	0,99	0,79	2,6	0,83	2,86	0,86	1,90	1,11	1,51	1,44
Київський	0,67	-0,20	0,88	0,10	2,7	0,88	3,07	0,84	2,28	1,20	1,49	1,54
Луганський	0,97	0,77	0,68	0,50	2,8	0,89	3,06	0,89	2,26	1,30	1,49	1,55
Одеський	-0,01	-0,64	-0,70	0,40	2,2	0,88	2,87	0,87	1,90	0,99	1,48	1,43
Полтавський	0,56	0,96	0,88	0,97	2,3	0,66	2,06	0,86	1,20	0,99	1,08	1,08
Харківський	-0,84	0,94	0,49	0,66	2,5	0,98	3,48	0,86	2,85	1,20	1,60	1,71
Херсонський	0,33	0,61	0,89	0,77	1,5	0,65	2,71	0,64	1,46	1,10	1,16	1,25
Чернігівський	0,99	-0,69	1,00	-0,67	1,2	0,58	2,01	0,74	1,26	1,20	0,92	1,05
м. Київ	0,99	-0,52	0,18	-0,24	3,6	0,98	3,93	0,88	3,66	1,36	1,64	1,92

Проте зауважимо, що формування дієвої регіональної економічної політики можна здійснити лише у разі глибокого світоглядно-методологічного осмислення та дослідження сучасних процесів інтеграції стратегічного потенціалу суміжних регіонів, освоєння яких забезпечить високий рівень системно-універсального функціонування різних сфер національного господарства. Тому в контексті розв'язання проставленого завдання нагальним є розроблення нової територіальної концепції розвитку регіональних соціально-економічних

систем за використання усталених економіко-статистичних принципів NUTS, інкорпорація яких до положень концепції забезпечення сталого розвитку регіонів дозволить здійснити розбудову, наприклад замість двадцяти п'яти регіональних соціально-економічних систем – десять чи дев'ять макроструктур, тобто макрорегіонів із загальною чисельністю населення від трьох до восьми мільйонів осіб (відповідно до класифікації NUTS).

Таблиця 5

Обґрунтування кількісно-якісних вимірів ідентифікації масштабів розвиненості потенціалу сталого розвитку України за дистрибутивно-лаговими моделями елементарних потенційно-факторних ознак

Окремі регіони держави	Виміри масштабів потенціалу сталого розвитку	Якісна ідентифікація масштабів розвиненості потенціалу сталого розвитку
м. Київ	1,92	Перехідний рівень розвиненості потенціалу сталого розвитку
Харківський	1,71	
Донецький	1,60	
Луганський	1,55	Низький рівень розвиненості потенціалу сталого розвитку
Київський	1,54	
Дніпропетровський	1,52	
Запорізький	1,44	
Одеський	1,43	
Херсонський	1,25	
Полтавський	1,08	
Чернігівський	1,05	
Житомирський	1,01	
Вінницький	1,00	

Таблиця 6

Визначення масштабів потенціалу сталого розвитку України на шляху реалізації інтеграційного вибору держави за період 2006 – 2012 рр. *

Ретроспективний період, роки	Базові компоненти потенціалу сталого розвитку							Масштаби потенціалу сталого розвитку України
	Інформаційний	Інноваційний	Промисловий	Природно-ресурсний	Синтетичні похідні зі складу стратегічного потенціалу України		Структурних змін	
					Еконо-мічної безпеки	Енерго-ефективності		
	Коефіцієнти вагомості							
	0,10	0,15	0,20	0,10	0,10	0,15	0,20	
2006	2,6	0,99	1,4	0,99	2,21	1,65	1,56	1,568
2007	2,8	0,98	1,48	0,99	2,33	1,67	1,62	1,630
2008	2,6	0,86	1,46	0,99	2,23	1,69	1,66	1,589
2009	2,6	0,86	1,48	0,99	2,21	1,56	1,68	1,575
2010	2,5	0,98	1,48	0,99	2,36	1,66	1,62	1,601
2011	2,4	0,98	1,44	0,99	2,38	1,72	1,61	1,592
2012	2,2	1,02	1,46	0,99	2,36	1,8	1,65	1,600

Поряд із вказаним використанням об'єктивного методичного підходу до оцінювання-прогнозування масштабів потенціалу сталого розвитку регіонів [2; 8; 9] дозволяє включити до усталеного прикладного інструментарію:

а) узагальнені таблиці критеріальних значень ідентифікації сировинно-ресурсної компоненти потенціалу сталого розвитку регіонів держави;

б) математичні, графічні та просторові образи універсальних моделей модернізації промислового виробництва, в яких передбачено врахування домінант ціннісно-орієнтованого управління процесами формування, нарощення та раціоналізації використання потенціалу сталого розвитку;

в) комплекси функціональних залежностей, за якими визначаються інформаційні можливості (у т.ч. й інформаційна ємність і ефективність виробничо-господарської, логістичної, комерційної, системно-універсальної діяльності) сталого розвитку для досягнення високої результативності державного управління забезпеченням результативності функціонування національної системи економічної безпеки.

Відтак використання наведеного вище прикладного інструментарію у площині ідентифікації масштабів розвиненості потенціалу сталого розвитку дозволить (за результатами сформування комплексу модельних вирішень структурного типу для ідентифікації сировинно-ресурсних,

системно-універсальних і факторних можливостей у разі реалізації науково-прикладного завдання щодо їхньої інкорпорації до методології системно-комплексного оцінювання) обґрунтувати наявність об'єктів локалізації зусиль суб'єктів регіонального управління з урахуванням вимог до надійності функціонування національної економічної системи за рахунок мобілізації внутрішніх резервів і залучення до модернізаційних процесів можливостей промисловості держави різної природи.

При цьому засвідчимо, що формування системи об'єктивних вимірів щодо локалізації зусиль за кожною із чотирьох груп (які входять до стратегічного потенціалу) найвагоміших, для забезпечення сталого розвитку регіонів, потенційно-факторних регресорів впливу буде засновано на формалізації:

1) інтегральних показників, за котрими здійснюється формалізація комплексу модельних рішень, які враховуватимуть організаційно-економічні, техніко-технологічні, еколого-економічні, виробничо-господарські, суспільно-політичні та зовнішньоекономічні виміри, синхронне використання й раціональний поділ/перерозподіл котрих репродукуватиме нарощення масштабів потенціалу сталого розвитку держави (та регіонів);

2) сучасних вимог до надійності й органічності функціонування реального сектора регіональної економіки, що уможливить кількісно-якісне ранжування за масштабами розвиненості потенціалу сталого розвитку (наведене у статті дозволяє стверджувати, що перехідний рівень розвиненості потенціалу сталого розвитку притаманний наразі територіальному комплексу м. Києва, Харківській та Донецькій областям; низький – Луганській, Київській, Дніпропетровській, Запорізькій, Одеській та іншим регіонам держави);

3) додаткових коефіцієнтів вагомості, якими можна встановити: доцільність для залучення певних видів енергоресурсів у виробничо-господарську діяльність національного господарства (шляхом мобілізації внутрішніх резервів видобутку та розподілу стратегічного ресурсу); критерії раціоналізації використання/ освоєння системно-універсальних ресурсів сталого розвитку, відповідно до котрих має місце суттєве їхнє збереження при провадженні процесів кардинальної технологічної модернізації реального сектора економіки.

Висновок і перспективи подальших розробок у цьому напрямі. Слід визнати, що цілеспрямований розвиток економіки України супроводжується різномасштабними соціально-економічними трансформаціями, які зумовлюють кількісні та якісні зміни в економічній архітектоніці й суспільно-політичній динаміці на шляху інтеграційного вибору держави. Структурні зрушення (протягом 2013 – 2014 рр.) відбуваються у напрямі загальносвітових тенденцій, проте мають здебільшого розбалансований характер, що призводить до диспропорційності розвитку як національного господарства, так і регіональних соціально-економічних систем у цілому та їхнього реального сектора економіки зокрема.

Варто зазначити, що для України як державно організованого довкілля прискорення світової гео економічної динаміки, геополітична переорієнтація, глобалізація і транснаціоналізація реального сектора економіки, а також економічних та ресурсно-функціональних обмінів указують на необхідність здійснення докорінних змін не лише параметрів національної економічної системи, але й суспільно-політичного і соціально-економічного контексту регіонів, де відбувається сучасне українське державотворення та захист військово-економічних інтересів. Звідси зазначимо, що наукова і політична еліта України наразі дедалі частіше вдається до оманливої експлуатації засадничої ролі держави у картографічному вимірі міжнародно-політичних і зовнішньоекономічних реалій. При цьому, що стало нормою при розробленні соціально-економічної, енергетичної, екологічної чи демографічної стратегій, потужний потенціал сталого розвитку зараз не використовується як і просторовий вектор соціально-економічних трансформацій. Дійсно, географічні фактори, розмір території, наявність (чи обмеженість) окремих природних ресурсів, клімат, чисельність і густота населення стимулюють визначення й реалізацію специфічної ролі української держави та її регіонів на світовій арені – як поєднувальної ланки між країнами Заходу й Сходу. Проте об'єктивним є визнання того, що суспільно-історичний, соціально-економічний та техніко-технологічний рівень регіонів України у сучасних умовах господарювання (при ресурсних обмеженнях, у цілому, та первинних паливно-енергетичних ресурсах, зокрема) і нарощенні гео економічних загроз у контексті реалізації різної природи інтеграційних процесів обумовлює нагальну потребу у визначенні доцільного для освоєння й залучення/локалізації за пріоритетними об'єктами в регіонах і сферами економічної діяльності масштабу розвиненості

потенціалу сталого розвитку. Поряд із цим існуючі глобалізаційні виклики та екзогенні, більшою мірою, суспільно-політичні ризики на шляху інтеграційного вибору України повсякчас вимагають корегування складу застосовуваних на практиці технологій управління і визначають потребу в забезпеченні дієвості регіональної економічної стратегії.

Таким чином, засвідчуємо, що оптимального варіанта розв'язання проблем щодо подальшого розвитку тріади «наука – освіта – виробництво» можна досягти лише у разі ущільнення взаємозв'язку науково-прикладних досліджень у галузі фундаментальних та природничих наук, економіки, екології, техніки й технології. Зазначене передбачатиме надалі врахування інваріантності провадження сучасних інтеграційних процесів як на рівні держави, так і за певними регіональними соціально-економічними системами в контексті реалізації нової територіальної реформи в межах системи національного державотворення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Демешок О.О. Економічна безпека промисловості: цільовий функціонал та технології управління: монографія. [Текст] / В.В. Микитенко, О.О. Демешок / за наук. ред. д.е.н., проф. В.В. Микитенко – К.: ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», МНТУ, 2012. – 650 с.
2. Потенціал сталого розвитку України на шляху реалізації інтеграційного вибору держави: монографія [Текст] / О.М. Алимов, О.О. Демешок, І.В. Драган, В.В. Микитенко та ін. – К.: Державна Установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», 2014. – 520 с.
3. Алимов О.М. Інваріантні виміри теорії політичної економії та практики управління в контексті реалізації технології цілеорієнтованого формування потенціалу сталого розвитку України [Текст] / В.В. Микитенко, О.М. Алимов// Економіст: міжнародний економічний науковий та громадсько-політичний журнал. – 2014. – № 4. – К.: Науково-дослідний центр інновацій та конкурентоспроможності, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», 2014. – С. 6 – 12.
4. Данилишин Б.М. Феноменологічні альтернативи економічного зростання України: монографія [Текст] / Б.М. Данилишин, В.В. Микитенко – У 2-х томах. – Т. 1. – К.: РВПС України НАН України, Вид-во ЗАТ «Нічлава», 2008. – 336 с.
5. Данилишин Б.М. Макросистемна еволюція української економіки: монографія [Текст] / Б.М. Данилишин, В.В. Микитенко – У 2-х томах. – Т. 2. – К.: РВПС України НАН України, Вид-во ЗАТ «Нічлава», 2008. – 210 с.
6. Качинський А.Б. Індикатори національної безпеки: визначення та застосування їх граничних значень. [Текст] / А.Б. Качинський. – К.: Вид-во НІСД при Президентіві України, 2013. – 104 с.
7. Демешок О.О. А. С. № «Цільове програмне забезпечення: прогнозно-аналітична оцінка коридорів еволюції регіональної української економіки та розробка технологій управління забезпеченням енергоефективності функціонування РПК» («MainStream.For.IC v.5.1 © MINErgo v.4.1 ∩ MiNERgy v.5.0) / В.Ю. Худолей, В.В. Микитенко, О.О. Демешок // А. С. Україна № заявки U 50062. Заявник і власник А.С.: О.О. Демешок, В.В. Микитенко, В.Ю. Худолей, заявлено 18.04.2013; опублік. в офіц. бюл. «Авторське право і суміжне право». – 2013. – № 27. – 368 с.
8. Шкарлет С.М. Формування стратегії сталого розвитку економіки України бінарного типу [Текст] / В.В. Микитенко С.М. Шкарлет // Економіст: науковий та громадсько-політичний журнал. – 2012. – № 1. – Науково-дослідний центр інновацій та конкурентоспроможності, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». – К., 2012. – С. 7 – 16 (Електронна версія журналу – Режим доступу: <http://ua-ekonomist.com/abstracts/january-2012/>)
9. Хлобистов Є.В. Екологічне підприємництво та екологізація підприємництва: теорія, організація, управління: монографія [Текст] / Л.В. Жарова, Є.Ю. Какутич, Є.В. Хлобистов; за ред. академіка Б.М. Данилишина. – Суми: Університетська книга, 2010. – 240 с.

УДК 338.24.021.8:330.1+330.3

Микитенко Вікторія Володимирівна, доктор економічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу стратегічного потенціалу сталого розвитку. Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», м. Київ. **Потенціал сталого розвитку: проблеми оцінювання та перспективи формування.** Наведено результати багатоаспектного системного дослідження масштабів потенціалу сталого розвитку України, що дозволило визначити найбільш пріоритетні напрями розвитку теорії та практики економічної науки для формування і реалізації економічної політики в умовах ресурсних обмежень і постійного нарощення суспільно-політичних і військово-економічних загроз українському державотворенню. За моделями структурного типу обчислено масштаби потенціалу сталого розвитку України та для дванадцяти регіонів із виокремленням кількісних

значень семи елементарних його компонент (потенціалів: природно-ресурсного, промислового, енергоефективності, економічної безпеки, структурних змін, інноваційного, інформаційного).

Ключові слова: масштаби потенціалу сталого розвитку, економічна політика, реальний сектор економіки.

УДК 338.24.021.8:330.1+330.3

Микитенко Вікторія Владимировна, доктор економічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу стратегічного потенціалу стабільного розвитку. Государственное учреждение «Институт экономики природопользования и стабильного развития Национальной академии наук Украины», г. Киев. **Потенциал устойчивого развития: проблемы оценки и перспективы формирования.** Приведены результаты многоаспектного системного исследования масштабов потенциала устойчивого развития Украины, что позволило определить приоритетные направления развития теории и практики экономической науки для формирования и реализации экономической политики в условиях ресурсных ограничений и постоянного накопления общественно-политических и военно-экономических угроз украинской государственности. С использованием оригинальных моделей структурного типа установлены масштабы потенциала устойчивого развития Украины и двенадцати её регионов с выделением количественных значений семи элементарных его компонент (потенциалов: природно-ресурсного, промышленного, энергоэффективности, экономической безопасности, структурных изменений, инновационного, информационного).

Ключевые слова: масштабы потенциала устойчивого развития, экономическая политика, реальный сектор экономики.

UDC 338.24.021.8:330.1+330.3

Viktoriya V. Mykytenko. Doctor of Economics, Professor, chief researcher of the Steady Market Strategic Potential Department, State institution "NASU Institute of Nature Management and Steady Market Economy", Kyiv. **The sustainable development potential: assessment problems and formation prospects.**

Abstract. The paper presents the results of multidimensional system study of potential for sustainable development of Ukraine, which allowed to determine the priorities for the Economics theory and practice development aimed at formation and implementation of economic policy under the conditions of resource constraints and the constant increase in the socio-political and military-economic threats to Ukrainian state-building. Using the original structural type models, the extent of the potential for sustainable development of Ukraine were calculated for its twelve regions with determining the quantitative values for its seven elementary components (potentials of: natural resources, industry, energy efficiency, economic security, structural changes, innovation, information).

Keywords. sustainable development potential scale, economic policy, the real economy sector.